Asiantuntijalausunto
Vantaan kaupunki
Kasvatuksen ja oppimisen toimiala
27.9.2022

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto
Kuuleminen 28.9.2022 klo 9.30

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Talousarvion keskeiset painotukset ja kipupisteet

1. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon edistäminen

   Vantaan ja suurten kaupunkien näkökulmasta valtion rahoituksen tulisi ottaa nykyistä paremmin väestönkasvun ja vieraskielisyyden aiheuttamat todelliset kustannukset yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi. Koulutuksellisen tasa-arvorahan tason lasku talousarviossa esitetyllä tavalla vetää pohjan pois kunnissa kehitetyltä pitkäjänteiseltä työltä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Valtion talousarviossa vuodelle 2023 esitetty 15,2 me koulutuksellisen tasa-arvon turvaamiseen tarkoittaa Vantaan osalta arviolta noin 7 me pienempää määrärahaa eli 152 henkilötyövuoden työpanoksen menetystä. Vuonna 2022 vastaava määräraha on ollut 64,4 me. Alueellisen segregaation vaikutuksesta koulutuksellinen huono-osaisuus alueellistuu ja syvenee ja tämä heijastuu lasten ja nuorten tasa-arvon lähtökohtiin varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Oppilaiden oppimistulokset ovat eriytyneet ja heikentyneet. Peruskouluissa on tapahtunut merkittävää koulukohtaista ja alueellista eriytymiskehitystä ja näköpiirissä on, että kehityskulku jatkuu ja voimistuu. Koulutuksellisen tasa-arvon kehittämiseen tulee edelleen osoittaa rahoitusta ja kehittämistyötä tulee jatkaa myös seuraavalla hallituskaudella.

   Koulutuksellisen tasa-arvon määrärahan tulisi olla suurempi tai vähintään vuoden 2022 tasolla.

2. Toimenpiteet oppimis- ja hyvinvointivajeen korjaamiseksi

   Pandemian aiheuttamaa oppimis- ja hyvinvointivajetta on pyritty korjaamaan erilaisin toimenpitein, jotka on rahoitettu sekä valtionrahoituksella että kunnan omalla panostuksella. Koronapandemian seuraukset vaikuttavat perheiden ja lasten tilanteisiin ja tekevät varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen roolista hyvinvoinnin ja koulutuksellisen tasa-arvonvahvistajana entistä keskeisemmän. Koulutuksellisen tasa-arvorahan sekä pandemian aiheuttamien haasteiden korjaamiseen myönnettyjen avustusten ja kunnan oman panostuksen turvin on rakennettu toimintamalleja konkreettisten ja tarpeen mukaisesti kohdennettujen tukitoimien toteuttamiseksi eriarvoistumiskehityksen hillitsemisemiseen.

Vantaan kaupunki
Kasvatus ja oppiminen

Silkkitehtaantie 5 C
01300 Vantaa
Etunimi.sukunimi@vantaa.fi
www.vantaa.fi

Puhelin 09 83911

Nyt tämä työ on jäämässä lähes yksinomaan kuntien kontolle. Tätäkin työtä haittaa ammatillisesti pätevän henkilökunnan niukkuus.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus on hieman pienenemässä verrattuna viime vuoteen, koska hallitusohjelman määräaikaiset lisäpanostukset ovat poistumassa. Käytännössä koulutuksen järjestäjät siis jatkavat työtään oppivelvollisuuden laajenemisessa, TUVA-koulutuksessa, yksilöllisten oppimispolkujen rakentamisessa ja osaamistason nostoon liittyvissä kysymyksissä viime vuotta pienemmillä resursseilla. Lukiokoulutuksen osalta talousarvioesitys on tyydyttävä.

Pandemian ja maailmantilanteen aiheuttamien epävarmuuksien ja hyvinvoinnin haasteiden taklaamiseen tarvitaan edelleen panostusta.

3. Pätevän henkilöstön saatavuus

Varhaiskasvatuksen henkilöstöpula on kriittistä ja näkyy jo lasten ja perheiden arjessa. Vantaalla pätevien varhaiskasvatuksen opettajien osuus on tällä hetkellä 57 % ja lastenhoitajien osalta 82 %. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa vastaavat osuudet ovat vielä alhaisemmat eli 47 % ja 73 %. Suomenkielisestä varhaiskasvatuksesta puuttuu kelpoisia opettajia 406 ja lastenhoitajia 186. Ruotsinkielisten vastaavat luvut Vantaalla ovat 18 ja 8. Henkilöstönsaatavuus näyttäytyy erityisen vaikeana sosioekonomisesti haastavilla alueilla.

Henkilöstöpula koskee myös perusopetusta. Suurin pula on erityisopettajista, erityisluokanopettajista ja englanninkielisen perusopetuksen opettajista. Myös opiskeluhuollon psykologipula on jatkuvaa kaikilla kouluasteilla.

Korkeakouluille tulisi osoittaa enemmän resursseja aloituspaikkojen lisäämiseen ja jo työssä oleville monimuotokoulutusväylän tarjoamiseen. Monimuotokoulutuksella vodaan tarjota henkilöstölle pätevöitymisväylää työn ohella ja näin ollen sekä parantaa pätevän henkilöstön saatavuutta että pitovoimaa. Tämä hyväksi koettu koulutusväylä on nyt supistumassa pienenevän rahoituksen myötä.

Myös korkeakoulujen aloituspaikkojen sijainnilla on merkitystä, esimerkiksi englanninkielistä opettajankoulutusta on tarjolla vain Oulun yliopistossa. Pääkaupunkiseudun korkeakoulujen aloituspaikkoihin tulisi suunnata nykyistä enemmän resursseja.

Kriittisintä on varhaiskasvatuksen pätevän henkilöstön sekä opiskeluhuollon psykologien saatavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää välitöntä opiskelupaikkojen merkittävää lisäämistä sekä erilaisten monimuotokoulutusmahdollisuuksien lisäämistä. Lisäksi erityisopettajien, englanninkielisen opetuksen opettajien ja opinto-ohjaajien koulutusmääriä tulee lisätä.

Lopuksi haluamme myös nostaa esille valmistella olevan varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutoksen, jolla on tarkoitus alentaa varhaiskasvatuksen maksuja. Perheiden näkökulmasta esitys on myönteinen mutta tässä tilanteessa se ei kohdistu varhaiskasvatuksen kipupisteisiin eikä paranna kuntien edellytyksiä järjestää laadukasta varhaiskasvatuspalvelua.

Vantaan kaupunki
Kasvatus ja oppiminen

Silkkitehtaantie 5 C
01300 Vantaa
Etunimi.sukunimi@vantaa.fi
www.vantaa.fi

Puhelin 09 83911